

Biskopens nyttårstale 7. januar 2018

Vi er i ferd med å legge bak oss et tiår med mange historiske markeringer og begivenheter. Jeg tenker på 200-årsjubileet for Grunnloven i 2014 og grunnlovsendringene i 2012. 2017 var et merkeår på flere måter. Jeg nevner fem områder:

1. For det første fikk vi Forvaltningsreformen med en tydelig endring i relasjonen mellom stat og kirke.
2. For det andre: Tråante 2017 i Trondheim i februar, med feiringen av 100 år siden samefolkets første landsmøte som i 1917 ble avholdt i Trondheim. I juni ble dette også feiret i Elgå med gjenåpning av gammel boplass, seminar og gudstjeneste. Tråante 2017 påminner at vi har vært to folk, og det ene har undertrykt det andre. Samisk kultur, tradisjoner og tro har heldigvis sin selvfølgelige plass i Den norske kirke i dag. I vårt bispedømme vil vi fortsette å bidra til dette, blant annet med vigsling av et samisk fjellalter i Engerdal i 2018.
3. For det tredje: I fjoråret markerte vi at det var 500 år siden reformasjonen ble påbegynt i 1517. Jeg har særlig gledet meg over arbeidet som er lagt ned i gudstjenester, konserter og andre arrangement. En fin sideeffekt har vært fornyet samarbeid og forsterkede relasjoner mellom vår kirke og ulike institusjoner.

Reformasjonsåret har også blitt en anledning for økumenisk arbeid. Dette er viktig! Sammen skal vi fortsette å søke fellesskap og forsoning.

4. Mange har i 2017 brutt stillheten; Gjennom metoo-kampanjen har modige kvinner og menn stått frem med sin historie, og har på den måten tvunget samfunnet til å ta et oppgjør med uønsket trakassering og fremferd. Det har vært sterkt å høre deres fortellinger! Deres mot inspirerer oss til å hele tiden være våkne i våre omgivelser, for å tale opp mot urett og stå opp for dem som trenger det. Forebygging og gode rutiner er viktig. Her i Hamar bispedømme har vi på dette feltet gjennom flere år arbeidet med beredskapsplaner både på bispedømmeplan og i fellesrådsområdene. Metoo-kampanjen minner oss på at det er viktig med stadig fokus på informasjon om forebygging, melding, håndtering ved mistanke eller anklage om seksuelle overgrep.
5. I fjor skjedde det store at ny liturgi for vigsel, Vigsel 2017, ble vedtatt under et historisk kirkemøte i det nye rettssubjektet Den norske kirke. Dette viser Den norske kirke som en inkluderende folkekirke, også etter skillet mellom stat og kirke. I Hamar bispedømme har en kommet godt i inngrep med situasjonen; Par som har ønsket å gifte seg er godt ivaretatt og en har også ivaretatt de ansatte som ikke ønsker å vie. Nasjonalt er det samme erfaring. Jeg vet at det ikke uten videre er enkelt å leve med to syn, men er lykkelig og lettet over Kirkemøtets vedtak.

Jesus lærte oss å prøve våre ordninger og regler på om de virker for menneskenes skyld. Derfor skal vi ikke være redd for de kritiske stemmer, eller for endringer som presser seg fram, men prøve det på om det virker til at mennesker blir reist opp og at evangeliet får flyte fritt til menneskene.

Høring om ny lov for tros- og livssynssamfunn

Høsten 2017 har store deler av Den norske kirke vært engasjert i høringen knyttet til ny lov for tros- og livssynssamfunn. Takk til alle dere som har deltatt i dette og levert høringsvar.

I Hamar bispedømmeråd la vi i vårt høringsvar vekt på oppdraget som vår kirke har som Norges folkekirke sosiologisk, historisk og ekklesiologisk er noe mer enn i smal forstand å være et tros- og livssynssamfunn.

Tro kan anses å ha tre dimensjoner: praksis («behaving»), dogmer («believing») og tilhørighet («belonging»). I folkekirka er det særlig viktig å anerkjenne og møte menneskers tilhørighet til lokalkirka, til kirkerom, gravplass og de kirkelige ritualene. Kirka skal være på hvert et sted, den skal være demokratisk og den skal være en samfunnsbygger. Staten har gitt Den norske kirke i oppdrag å være folkekirke som skal være demokratisk og landsdekkende. Dette fordrer en offentlig finansiering som gjør den i stand til å utføre sitt oppdrag.

I høringen ellers gikk Hamar bispedømmeråd inn for at det skal være en egen kirkelov med begrunnelse i å være en grunnlovsforankret folkekirke. Rådet gikk videre inn for at dagens todelte finansiering av Den norske kirke skal videreføres. Det lokale engasjementet og de lokale kontaktpunktene som kommunal finansiering legger til rette for, er avgjørende for at Den norske kirke skal fortsette å være en folkekirke. Som biskop tror jeg at både anerkjennelsen av Den norske kirkes særlige oppdrag, og ordninger som sikrer lokal tilknytning, er avgjørende for kirkens framtid. Når alt kommer til alt, handler dette om å sikre at kirken kan være til stede i hvert lokalsamfunn, for å tjene mennesker og forkynne evangeliet.

Tilstedeværelse ved offentlige institusjoner

Det å være tilstede i lokalsamfunnet handler også om en aktiv tilstedeværelse ved de offentlige institusjoner. Gjennom sykehusprestvisitas som ble holdt i fjor fikk vi bekreftet den faglige kompetansen som prestene besitter, og at de er et viktig teammedlem ved sykehusene utover også det å tilby rent kirkelige tjenester. Det er sterkt beklagelig at ledelsen ved to av sykehusene har gjort prioriteringer med begrunnelse i økonomi som har gitt en sterkt redusert prestetjeneste. Jeg håper at en i 2018 kan forbedre situasjonen.

Også andre institusjoner i bispedømmet blir betjent med prest eller diakon på fast basis. Jeg mener det er viktig inn mot kirkens samfunnsansvar at det gis tilbud om gudstjeneste og andakt, samtale og sjelesorg. Det handler om selv å bli sett og anerkjent; ikke minst er dette viktig i en vanskelig livssituasjon.

I et utvidet perspektiv er vi en del av det generelle tilbudet som blir gitt til beboere på institusjoner. Det er et viktig diakonalt ansvar og et viktig samfunnsansvar som kirken tar del i.

Flyktninger

Konvertitter fra Iran

Bispemøtet henvendte seg sist høst til statsministeren og Stortinget med oppfordring om å i større grad anerkjenne beskyttelsesbehovet til konvertitter fra Iran. I en uttalelse fra

Bispemøtet 19. oktober henvises det til rapporten *Tro, håp og forfølgelse II - Har kristne konvertitter fra Iran behov for beskyttelse?* Rapporten legger vekt på de religionsfaglige og teologiske spørsmålene knyttet til konvertering og vurderer risiko ved å skulle leve som konvertitt i Iran. Den aktuelle situasjonen er oppdatert gjennom intervjuer med konvertitter og organisasjoner som arbeider for kristne i Iran ved besøk både i England og Tyrkia våren 2017. Bispemøtet står bak rapporten sammen med NOAS, Norges kristne råd, Stefanusalliansen og Mellomkirkelig råd.

Unge afghanere

I 2017 har jeg blitt berørt av historiene til unge afghanere som har søkt til menigheter i Hamar bispedømme og valgt å konvertere til kristen tro. Menighetene har latt seg utfordre av ungdommenes historier og tro. De har blitt møtt på en seriøs måte, fått opplæring i kristen tro og blitt døpt. Disse ungdommene er lemmer på kirken sin kropp på linje med alle oss andre. Når norske myndigheter ikke anerkjenner ungdommene som kristne, må kirken reagere.

Derfor har jeg som biskop i høst utfordret norske myndigheter; Om å anerkjenne det profesjonelle, nøkterne og ansvarlige arbeidet som prester og menigheter gjør i møte med unge afghanere som ønsker å konvertere. Og anerkjenne at tro er mye mer enn kunnskap om en lære og evnen til å redegjøre for hvordan denne er intellektuelt overbevisende. Begge deler bør veie tungt for at unge afghanske konvertitter skal få bli i landet vårt. Som biskop erfarer jeg nemlig at menighetene tar ansvaret for opplæring av mulige konvertitter svært alvorlig.

Den norske kirke har sammen med andre engasjert seg for Oktoberbarna. Jeg er glad for at Stortinget presset igjennom en endring, som gjør at disse nå skal få sine saker vurdert på nytt, og med større vekt på sårbarhetskriterier. Dette var en sak som skapte stort engasjement på grasrota, noe som viser oss at demokratiet i Norge fungerer – det er faktisk mulig å bevege det politiske lederskapet gjennom aktivisme og bevegelse.

Jeg beklager at det fra regjeringshold uttrykkes tilfredshet med redusert flyktningeantall til Norge. Det at færre flyktninger kommer hit, betyr ikke at flyktningesituasjonen i verden er forberet.

Jeg tror videre at våre menigheter fortsatt vil spille en viktig rolle i arbeidet med integreringsarbeidet. Som kirke har vi den store fordel at vi finnes i alle lokalsamfunn, og da som en samfunnsaktør som er veldig nær folks liv, og derfor blir en viktig medspiller med kommunene og andre institusjoner. Vi må finne de gode samarbeidsplattformene med for eksempel flyktningkontorer, og på den måten kunne bidra til å gi de som kommer hit en god integrering i samfunnet. Dette har jeg blant annet tatt opp på visitaser, senest i Løten, der vi fikk et godt møte med flyktningkontoret og voksenopplæringen. Dette blir også fokus i visitaser fremover.

Pilegrimer

De siste åra har lært oss å forvente at med våren kommer også pilegrimene vandrende. Særlig gjelder dette langs Gudbrandsdalsleden, men også andre steder er mennesker på vandring. Et flertall av soknene i bispedømmet vårt har pilegrimsled i nærområdet, forbi husene der vi bor, forbi kirkene våre. Pilegrimene minner oss om at kirke og lokalsamfunn ikke bare er til for de bofaste. La oss møte pilegrimene med varm velkomst! Til oss, for kortere eller lengre

perioder, kommer medmennesker fra andre steder og andre land, medmennesker som trenger vår oppmerksomhet og gjestfrihet. Tilbake får vi nye venner, nye fellesskap og nye fortellinger. La oss stå for en lokal kirke som åpner opp, fremfor å skjerme av. Åpne hjerter, åpne blikk, åpne grunder og åpne kirkedører.

Rekruttering

Når vi ser framover, er det ingen tvil om at rekruttering til kirkelige stillinger vil være en hovedutfordring i 2018 og i årene framover. Dette skal vi jobbe med på ulikt vis i Hamar bispedømme. Noen grep gjør vi allerede nå. Vi ønsker blant annet å legge til rette for at flere menigheter kan tilby arbeidsuke for ungdom i 9.-klasse. Dette gjøres allerede noen steder, og erfaringene er gode. En arbeidsuke i menigheten, med små oppgaver knyttet til det som skjer i kirka, kan åpne ungdoms øyne for at kirka kan være et fint sted å jobbe. I tillegg vil vi legge til rette for at flere ungdommer i Hamar bispedømme deltar på de åpne lederkursene som arrangeres blant annet av KRIK og KFUK-KFUM. Skal vi styrke sjansen for at ungdom velger kirkelig utdanning, er det avgjørende at vi bevarer kontakten med ungdommene fram til de begynner på høyere utdanning.

Det nye året

Som luthersk kirke står vi i arven etter Luther som krevde reform av kirken. Kirken må alltid forandre seg for å være en levende kirke. Hånd i hånd med nåden følger sannheten og selvransakelsen. Det hadde jeg en sterk opplevelse med på FrauenFesttag i Wittenberg i august. På en økumenisk gudstjeneste i Stadtkirche hadde de en installasjon dekket til med flere lag rød tyll. Lag for lag tok de bort tyll, og leste om Maria. Og hun fremstod for oss mer og mer som det myndiggjorte og tydelige mennesket hun var og representerer.

Til slutt var det avduket et Mariabilde. Maria trådte fram av bilderammen som seg selv. Nye og frigjørende bilder ble gitt oss i lys av evangeliet. Herfra bærer jeg med meg en gave, et fornyet kall og en bevisstgjøring av dybdene i evangelietekstene i klangen av ordene:

Stå opp! Stå sammen. Her står vi!

Her står vi - i begynnelsen av 2018.

Etter vigslingen av Kari Veiteberg til biskop i Oslo bispedømme er det nå slik at halve Bispemøtet er kvinner. For 25 år siden, da Rosemarie Köhn ble vigslet til biskop, var nok dette en fjern tanke. Og jeg tenker dette er et sterkt vitnesbyrd om den utviklingen kirken vår har hatt de siste årene. At Bispemøtet nå er likestilt tenker jeg vi skal se på med stolthet. 25 år er vanligvis et sølvjubileum, men for kirken vår har Rose vært gull!

Ingen av oss vet hva som venter i 2018, men det som er sikkert er at også neste år vil det komme både gleder og prøvelser for hver og en av oss. Det er derfor godt at det nye året starter i rammen av julens budskap – et budskap om at vi ikke er alene. At det finnes en himmel spent over våre liv – og at Gud ble menneske for å gi oss håp. Det kan vi ta med oss nå som vi sammen vandrer inn det nye året.

Jeg ønsker dere godt år 2018, og lykke til med alle tjenester og oppgaver som venter.